

Lidija Čehulić: EUROATLANTIZAM

Politička kultura, Zagreb 2003, 348 str.

Euroatlantizam, knjiga koja je kroz kratko vrijeme postala standardni udžbenik i neizostavno pomagalo za sve one koji se bave bilo kojom tematikom s područja međunarodnih odnosa, vodi nas kroz razvoj euroatlantskih odnosa i suradnje, njihovo nadograđivanje kroz povijest, uspone i padove, stavljajući izričit naglasak na NATO savez, njihov najprepoznatljiviji institucionalni okvir, koji je od svog nastanka pa do današnjih dana dio središnjih fenomena u proučavanju međunarodnih odnosa.

Od same definicije euroatlantizma, kroz njegov razvoj od kraja Drugog svjetskog rata pa sve do politike detanta, apostrofirajući zbivanja u euroatlantskim odnosima u posthladnoratovskom svjetskom poretku, karakteristike kojega su dezintegracija europskog Istoka i jačanje integracijskih procesa europskog Zapada, autorica nam pruža lepezu korisnih informacija koje služe kao temeljno znanje u daljnjem proučavanju suvremenih međunarodnih odnosa.

Prvi dio knjige pruža nam teorijsku podlogu i osnovno određenje pojmova koje autorica razrađuje u nastavku: pojam američke vanjske politike uz naglasak na sudionike vanjskopolitičkog odlučivanja te američku vanjskopolitičku sigurnosnu strategiju, teorijsko određenje sigurnosti, međunarodnu sigurnost u novom svjetskom poretku, saveze kao modele njezina osiguranja i, naravno, euroatlantizam kao fenomen u međunarodnim odnosima.

Euroatlantizam od kraja Drugoga svjetskog rata do detanta naziv je drugog dijela knjige u kojem pratimo stvaranje čvrstog euroatlantskog savezništva, koje se ogledalo na sigurnosnom, gospodarskom i političkom povezivanju Sjedinjenih Američkih Država i njihovih zapadnoeuropskih saveznika, kao i početke europskog ujedinjavanja koje je rezultiralo osnivanjem Europske ekonomske zajednice. U godinama hladnog rata upravo su Sjedinjene Države bile okosnica okupljanja slobodnog demokratskog svijeta te jačanja euroatlantskih veza. Sve tadašnje demokratske europske zemlje okupljene su formiranjem NATO saveza, koji je kao vojni jamac njihove sigurnosti predstavljao jedan od dva parcijalna sustava tadašnje kolektivne sigurnosti u međunarodnoj zajednici. Na ekonomskom planu američko gospodarstvo i kapital imali su veliki utjecaj na zapadnoeuropski gospodarski razvoji (Trumanova doktrina i Marshallov plan). Političko povezivanje saveznika ogledalo se u ideološkom jedinstvu i strahu od prodora socijalističkih ideja, pozivanju na obranu slobodnog svijeta, uspostavu demokratskih vrijednosti te univerzalnih prava i sloboda svakog pojedinca i nacije.

Treći dio knjige donosi temeljiti prikaz euroatlantizma u novom svjetskom poretku. Nakon završetka bipolarne faze međunarodnih odnosa NATO je uspio prevladati radikalne geopolitičke, geostrategijske i geoekonomske promjene u međunarodnoj zajednici, ostavši na sigurnosnom planu bez jasno prepoznatljivog protivnika. Autorica snažan naglasak stavlja upravo na reforme ciljeva, strukture, operativnih snaga i zadaća NATO-a u novom svjetskom poretku. Glavnina transformacijskih procesa novog euroatlantizma odvijala se kroz širenje Sjevernoatlantskog saveza, uspostavu nove europske sigurnosne arhitekture, te redefiniranje odnosa s Rusijom.

Posthaldnoratovsko širenje NATO-a dr. Čehulić je obradila s osvrtom na tri osnovne faze: od 1989. godine do kraja 1994, od početka 1995. godine do primanja Poljske, Mađarske i Češke u savez, te od 1999. do najave novog proširenja u Pragu 2002. Na političkom planu širenjem NATO-a pokazuje se želja za proširenjem stabilne euroatlantske zajednice, koja uložiti duboko u prostor koji za vrijeme bipolarizma nije bio američka političko-diplomatska sfera utjecaja. Geostrategijski cilj je povezati cijelu Srednju Europu, doći na Baltik te napraviti veliki iskorak prema istoku. NATO je ipak još uvijek vojna organizacija pa se i od novih članica očekuju da jačaju tu komponentu Saveza.

Pitanje europske sigurnosne arhitekture, koje je postalo sastavni dio određivanja ukupnih euroatlantskih odnosa, autorica promatra s dva aspekta: želje zapadnoeuropski saveznika da izgrade vlastiti sustav obrane, uključujući i zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku kao i vojne snage za realizaciju njezinih ciljeva, te želje Washingtona da NATO ostane i dalje glavni stup euroatlantizma.

Rusija više nije svjetska sila, stoga gospodarski, vojni, tehnološki i informatički jaz između nje i SAD-a nikada nije bio veći nego danas. SAD danas, po riječima autorice, ne doživljava Rusiju kao dominantnog partnera s kojim bi euroatlantski saveznici mogli graditi jedan novi međunarodni sustav odnosa. Međutim, treba istaknuti da euroatlantski saveznici prije svake važne odluke koja se tiče budućnosti euroatlantskog prostora nastoje pridobiti suglasnost Rusije, te bi suradnja euroatlantskih saveznika i Rusije mogla biti jezgra nove europske sigurnosne arhitekture, ako se SAD i saveznici tako dogovore.

Na kraju trećeg poglavlja dr. Čehulić razmatra nove izazove sigurnosti, poput terorizma, proliferacije nuklearnog naoružanja i materijala za njegovu proizvodnju, stanje na Balkanu, sukobe u Čečeniji, zaokret ruske politike nakon terorističkih napada na SAD i priključenje Antiterorističkoj koaliciji. NATO je ponudio Rusiji novi oblik suradnje: mjesto u Sjevernoatlantskom vijeću, političkom tijelu NATO-a koje donosi odluke, prihvaćeno je formiranje Vijeća 20, foruma u kojem 19 članica NATO-a i Rusija kao grupa od 20 partnera surađuje oko globalnih zajedničkih interesa: borbe protiv terorizma, širenja nuklearnog i drugog oružja za masovno uništenje, mirovnih operacija itd. Rusija se na taj način drži dovoljno blizu promjenama da ima osjećaj uključivosti, ali joj se, zaključuje autorica, ipak ne ostavlja gotovo nikakva mogućnost samostalnog kreiranja euroatlantskog razvoja ili uvođenja nekih

drastičnih promjena, bilo na području Europe, bilo u širim međunarodnim okvirima.

Za sve one kojima nedostaju djelići u mozaiku znanja vezanog uz euroatlantske odnose od 1945. godine pa sve do današnjih dana, knjiga *Euroatlantizam* predstavlja, temeljitim pristupom, sistematičnim podjelama, te sveobuhvatnim, kronološki predstavljenim činjenicama, pravo rješenje. Za one, koji su pak tek zakoračili tim putem, *Euroatlantizam* je knjiga na kojoj mogu graditi temelje svog budućeg znanja.

Dana Luša